

Latwee fchu Awises.

No. 28.

Zettortdeenâ 11. Zuhli.

1863.

Zannas sinnas.

Behterburgâ 11tâ Zuhni us Keisera pawehle-fcham fadedsinajufchi 45 millj. 377 tuhft. 662 rubl. kredita bilsetu, fo walsts-banka no 1mas Maija deenas 1862 lihds 1mu Maija deenu 1863 bij eemihjuse — un tâ tad nu atkal 45 millj. walsts parradu masaf.

Zaroflawâ 25tâ Zuhni muhsu Keisera Krohnamantineeks nobrauzis Zaroflawas pilfatâ, fur kahdi 50 tuhft. zilweku to fagaidijufchi ar leelu firds preeku.

Orenburga. Tahs 5 kasaku regimentes, fo Orenburgas kasaki paschi fohlijufchi Keiseram doht, jau irr us jella un feidsahs atnahkt us muhsu pussi.

Winnufemmê leels preeks, ka Keisers us 3fchu Septemeri fa-azingajis Winnufemmes leelo landagu, jo nu buhs 54 gaddi, ka teem tahds landags naw bijis. — Karra ohstâs ar steigfchanohs darbojahs un tur gaida ar leelu preeku itt augtus weefus.

Zarsoje-Selâ pee Keisera pils Keisers apluh-kojts 2 batallones Masflawas gwardias pulka, kas no Pohteem pohrnahkufchas un treschu jaunu batalloni, kas no Behterburgas bij atnahkuse brachtus fweizinaht. Keisers no pulka isaizinajis fashautus un ar krustu puschlotus, ar teem laipnigi runnajis un teem pateizis, ka ustizigi karra turrejufchees. Wironeekus luhdsis us meelastu. Behterburgas kaupmanni pehz noturretas basnizas fchohs saldatus meelojufchi Behterburgâ.

Zelgawa. Awises stahsta, ka mahziti wihri gruntigi ismetlejufchi un atraddufchi, ka tee mehfli, fo Boppfeta lungs fawâ pabrihki Zelgawâ leek taisiht,

effoht lohti derrigi preekch lauku fuhdoschanas. Ar 2—3 birkaweem, kas tilkai 4—6 rublus malfajoht, warroht 1 puhraweetu semmes apfuhdoht un to ar weenu wesumu warroht atwest. Turprettim waijagoht us puhraweetas 50 woi wairak wesumu staku fuhdu, kas wairak nekâ 20 rubl. wehrti. — Tee irr tee paschi fuhdi, kas muhsu Awises isfluddinati un buhtu gan wehrts, ka fainmeeki mehginatu ar teem kahdas puhraweetas apgahst un nahkoshâ gaddâ Awises tad istahstisu, kahdus augtus no tam redsejufchi.

Parise. Atnahkuse sinna, ka Mejikas presidents Juarez ar sawu karra-spehku isgahjis no Mejikas leela galwas pilfata un aisgahjis zittâ stiprakâ weetâ. Sprantschu karra-spehks tad effoht eegahjis Mejikas pilfatâ un nu fahl par to runnaht, ka Sprantschi fcho leelo semmi pawissam panemschoht. Skaidrakas sinnas wehl gaidamas. — Napoleons labprahht gallu padarritu Amerikas braktu-walstu karram, bet tahs winna padohmu ne Klausja. Tad nu drauda, ka wehrgu-walstis panemschoht un isteikfchoht par ihpafchu pilnigu walsti un usrunna Spaniu, falka ir Onlanti, lai tâpat darra; bet fchi ne gribb eejauktees fcho walstu starpâ. — Salka, ka Napoleons fuhthfchoht karra-spehku us Awrikas leelu fallu Madagas-karu, fur buntineeki nokahwufchi sawu teizamu kehniinu Radamu II. un winnas kehneeni zehluschi par waldivneezi. Kehninsch bijis lohti laipnigs un labs waldivneeks, kas bij lizzees kristitees un kristigu tizzibu fawâ paganu leelâ walsti wairoja un fargaja, Onlendereem un wissuwairak Sprantscheem leels draugs bijis, ande-

leß beedribu ar scheem zehlis un pehz Ciropas mohdes wissu gribbejis eetaifst. Par to paganu leekungi un tauta dumpi fazehlfuschi un sawu labbu kehniu apfahwufchi! Sprantscheem tad nu ir tur buhs darba un baggata semme wehrta gan, ka garr to darbojahs.

Vondonè, Parisè un Wihùè nu gaida muhsu Keisera atbtldi, fo liss faraksticht zaur muhsu ministeru Gortschakowu. Tizz, ka ar labbu istiffocht; jo effoht rakstijufchi ka draugi un zerre nu, ka Keisera warrefchoht pehz wiinu wehleschanohs darriht, jo zittu ne luhdscht, ka til to, fo Keisera patz jau Pohsteem gribbejis nowehleht pehz sawa shehliga prahta. — Turprettim ne sinnoht, woi Pohli gohdigu padohmu arri gribbeschoht klauft un woi nikna fleppena kumitete ne turrefchotees prettim. Salka, ka Napoleons uf Warschawu jau nosuchtijis kahdu ustizzigu wiiru, kas lai kumitetei dohd sinnaht, ka nekahdu palihgu wairis lai ne zerre, ja Pohli sawa Keisera shehligu prahtu ne klauft, bet to atmettiss.

Pohlu fleppena kumitete Deewam shehl jo deenas jo niknaki darra un dauds Pohlu jau apnikkufchi ar to dumpi, bet aplam bihdamees no kumitetes neschehligas sohdbas klaufta un dohd un darra fo schi pawehl. Schi nu arri bij aifleguse feewischkeem krinolines un dahrgas drehbes walkaht. Ne gribbejuschas wissas klauft, un nu Warschawâ uf eelahn kumitete likkuse krinolines un sibda drehbes feewischkeem noplehst. Gaddijufchees wissadi ammata puifchi, schahdi tahdi deedelneeki, ir zittas negohdigas feewas, kas tahdus warras darbus uf eelas darrijufchi, ka gohdigi feewischki leelas bailis un breesinas bijufchi. Waldischana tadeht wissas eelas nolikkuse saldatu rindes, kas fakraftus beskauna laufchu pulkus sawaldijuse un par pahri deenu wissu pilfatu apmeerinajuse. Kahdi 54 deedelneeki fakerti un 36 nodohhti arrestantu rohtas, zitti un ir 4 feewischki zeetumâ likti, bet wissi schee papreefch labbus pehreenus dabbujufchi.

Warschawa. Sakehrufchi kahdu, kas pahr rohbeschahm gribbejis brankt brangos, bet ar 2 leelahm lahdehm apkrantos rattos. Zerrejufchi, ka lahdes buhschoht eerohstfchi, bet bijis weens no teem sagleem, kas islaupijufchi Warschawas walfts banku, un atraddufchi lahdes neween pulku selta naudas, bet arri pulku walfts banku billetu, fo gribbejis nowest Pruhshos. Nu gan dabbuhs skaidrakas sinuas, fur sagta nauda palikkuse.

Leischos. Balkawneeks Manteiwels Bauflâ dabbujis sinnaht, ka Poneweschas aprinki pee Kursemmes rohbeschahm dumpineeki no grahwa Tschkewiza un Kattolu preestera Jakimowitscha wadditi daufahs, 18ta Zuhni 2 rohtas suhtijis no Bauflas un 1 rohtu no Schembergas uf Linkomas fahdschu un uf Salatu, kas tohs 2 deenas dsinnufchi, kamehr dumpineeki nomettu-

fchi eerohstfchus, iskainajufchees un aifbehgufchi. Kreewi dabbujufchi pulku eerohstfchu, pulweru, wissadas leetas un sakehrufchi 22 dumpineekus un 5 sirgus.

Peè **Warschawas** Janowas zeema dumpineeki usfrittufchi 1 rohtai Kreewu. Schi turrejufchees kapfehâ, kamehr atfkehjufchi wehl Kreewu ar pallawneeku Enrohtu, kas tohs glufchi fakahwis. Leels pulks apkauts, 100 plintes un 17 dumpineeki fanenti. Kreeweem 5 noschauti, 9 fashauti.

Leischos 4 rohtas Kreewu no pallawneeka Budberga wadditas Poneweschas aprinki Luskwiza dumpineekus panahlfuchas, tahs fakahwufchas, leelu pulku apfahwufchas un dauds karras leetu panehmufchas. — Keisera strehneeku kapteine Lewaschewis ar 1 rohtu kahjineeku un 30 jahneeku fakahwis Stanowitscha dumpineekus pee Modrogas zeema. — Pee Lowmonas majors Stawens fakahwis Schinkewitscha dumpineekus, 75 no teem un arri grahwa Plateru noschahwis, 18 sakehris un wissus karras leetas panehmis. 1 Kreewis noschauts, 18 fashauti.

Berline. Fo leels pilfats warr ustehreht, to parahda, ka Berline effoht Mahrtnu neddekâ ne masak ka 19 tuhst. nolautas sohjis isdohtas. Kur tad nu wehl tahs daschadas zittas gallas, fo tur pahrdewa.

R. S.

Par lauku-fuhdoschann.

Salka druwu apstrahdaht un apseht irr gan waijadsiga leeta semmes kohpshana, ja gribb labbus angust redseht; tak — lauku-fuhdoschana irr un paleet ta leelaka un nohtigaka leeta. Suhdi irr maife, fuhdi irr selts! Suhdo labbi sawus lauginus, tad smeedamees plausi un leelas gubbas kraufi; jo zihruka fuhdeena jau kuplas wahrpas ne lihgofees. Bet kad nu muhsu laikos leelus tohs laukus taifa, wissus atmatatus usplehdami, tad daschs labs ne warr wissu sawu papumi ar fuhdeem apgahst, un nesuhdotâ semme zilfehjis, til plausi. „Bet fo nu darriht? fo eefahst? fur fuhdus nemt?“ ta daschs dohmigs zittahrt prafija, un daufi ne sinnaht, fo un ka atbildeht, lihdf Wahzsemme, fur leelu leele semmes kohpeji, isgudroja skunstigus fuhdus fataifst, un redsi! tos padohms geldeja, ka issalkufscham maifes reezenis.

Arri no tahkahn fallahm, kas aif Amerikas, ar fuggeem fahza putnu fuhdus (guanu) pahrwest un ar teem andeli dhst, kas ir fche Kursemme jau kahjas zellahs. Leepaja un Nihga tohs putnu fuhdus maifeem pehrf, un kungi jau ar teem laukus fuhdo. Wahzu Awifes bija usfimehts, zil dauds to skunstigu fuhdu Enlante weena patte sawalkajufi. — 1858ta gadda effoht Enlante par 3 milljoneem 857

tuhft. 424 sterlingeem*) guānu (putnu fuhdus) fabruhke-
juschi. Arri kaulu miltus un zittus pabrihki fataisitus
fuhdus preeksch lauku-fuhdoschanas bruhke. Galantē
par gaddu lihds 84 tuhft. muzzas kaulu miltu
preeksch fuhdoschanas fabruhke. No kalneem arri
mehds israkt wezzus fuhdus, fo par koprolitus
fauz, un tohs preeksch lauku-fuhdoschanas pah-
dohd. Schahdus fuhdus tee par gaddu lihds 43 tuhft-
stoschahm muzzahm pehrkohht. Tad nu Galante ween
par gaddu — kà Wahzu Awises fluddina — skunstigus
fuhdus fabruhke par 103 millj. 875 tuhft prankeem
(1 pranks irr 25 kap. f.), un tas rehkinums irr schis:
Putnu fuhdus (guānu) . . . par 62 millj. 500 tuhft. prank.
Kaulu miltus " 6 " " " "
Daschus pabriki fataisitus f. " 35 " 375 " " "

Kohpā 103 millj. 875 tuhft. prank.

Kad nu leelā Galantes semmē teel rehkinati 30 millj.
zilweki, tad isnahk us katra zilweka galwu wairak kà
3 prankus fuhdu nauda ween, kas naw wis masa
leeta. Jo kad Kursemme gribbetu tikpat dauds skunstigi
fataisitu fuhdu eegahdatees kà Galantē, tad wajadsetu
par gaddu 300 tuhft. rubl. f. par fuhdeem ween isdohht.

No schi rehkinuma redsi, zeenijams lassitajs, kà
Galantē neganti ween us semmes kohpschannu dohdahs
un par sawu lauku-fuhdoschannu zeeschi gahda. Ka-
mehr tur eesahka putnu fuhdus no tahlas jemmes at-
west un ar teem andeleht effoht tikkai 22 gaddi. Naw
wis ilgs laiks! — Preeksch 20 gaddeem tikkai tur to
pirmo leelu pabrihki cetaisija, tur ir fuhdoschannai der-
rigus mehslus fataisja no daschadahm sahlehym. Preeksch
6 gaddeem tur arri zehlahs beedriba, kas ar lohpu affi-
nihm laukus fuhdo, un schohs pahrdohd. Effoht lohiti
labbi! — Arri Sprantschōs, Parises pilsatā, nu bee-
driba zehlfusees, kas ar zilweku fuhdeem andele. Berlinē,
Bruchschōs, arri beedriba cetaisjotees pee tahda darba. Un
ir pat pee mums, Jelgawā aif Annas wahrteem, pa-
brihkiis jau preeksch gadda laika usbuhwehts, tur zilweku
mehslus skunstigi fataisja preeksch lauku-fuhdoschanas.**)

Apkerrama leeta irr un paleek, kà starp wisseem
mehfleem zilweku mehslu laukeem jo derrigi un druwu jo
treknu padarra. Daschdeen tas jau redsehts, kà tur, tur
tahda fuhdoschanna laukeem bijusi, labbiba sakrittuse
un fillum filla auga. Tas illatram saimneekam itt
lehiti buhtu idarrams, ja tik tohs gribb kraht. Kad
krahjums leels palizzis, tad zilweku netihrumi semmē
eerohkami ihpashā bedrē un pehz weena, ohtra gadda,
kad schee semmē jau sadehnejuschji un to giptigu smaklu
pasaudejuschji, tad tikkai no bedres isrohkami ahtrā un

*) Tas irr wairak nēdā 21 millj. rublu.

**) Statutes Latv. No. Nr. 26. un 27., tur Jelgawas Bēpšfēta
kunā pabrihka subdi toby isfluddinat. Ir Mihgas Pōenigko-
was pabrihki tabdi subdi toby taititi. Labyrabi sīnatum, wei
Latweeschji tohs dauds pehr. Par sīanu no sirds patektum. S-3.

us druwu leekami, tur tad labbiba aug kà nesinnā. Arri
kalki un pelni, kas pee ahdu gehreschanas bruhketi,
effoht fuhdoschannai derrigi. To mannim kahds gudrs
kungs un leels semmes kohpejs stahstija.

Kaut ir muhsu laudis sahktu ar tahdahm un schah-
dahm fuhdoschannahm wairak puhletees, tad ir dascham
labbom, kas taggad fuhdsahs par leesu semmi un
labbibas ne-augschannu, pilnas un kohschas wahrpinas
wirs winna tihruma waffarā lihgosees un ruddeni
khehtis un apzirkni ar labbibas swarrigeem grandeem
pildisees. Buhs rentei, buhs saimeis, buhs ir nabba-
dsineem tad fo doht un — pascham gahrēi ehst un ar
draugeem papreezatees. C. F. S.

Gaitu pluhfschannas.

(Pateekigs notikums.)

Preeksch kahdeem gaddeem dshwoja Gistreikeru
walsti — kahdā kalnainā widdū — weens wihrs
wakeneela kahrtā. Aplahrtigees laudis bij scho par
„garro Behteri“ eesauluschji. Seewai un behrneem
wirsch baggatu maifiti nopelnija grabbektus, dakschas,
islahpts kahtus, treppites un schahdas tahdas pee
mahju buhschannas wajadfigas leetas taisidams. Darbs
winnam labbi weizahs. Behteris bij daschu grassji
preeksch wezzuma deenahm un truhkuma laikeem pee
mallas nolizzis. Bet flikts un negants eeraddums
winnam jo ahtri to isphostija, fo ar leelu puhlinu
par ilgeem gaddeem bij sakrahjis. Par deenu bij
tschaklis sawā istabā, par nakri atkal jo ismannigs
meschā kohkus sagdams preeksch sawa ammata un
mescha swehrus un putnus kehrdams un schaudams
preeksch gahrda zeppefcha. Gan daudsfreis Behteri
nokehra, gan wajadseja winnam tad strahpes naudu
maksahht, jeb sawu plinti woi zirwi paspehleht; bet
tomehr wirsch eerastu sagla ammatu ne atstahja.
Zehws bij tam to no behrnu deenahm zeeti eemahzijiis,
putninus kehrt ar walgeem un tihkleem un wajadfigus
kohkus meschā nosagt. Scho ammatu Behteris arri
sawam deklam, 10 gaddus wezzam Spranzim, mah-
zija. Buischelim bij us tahdahm leetahm weegla
galwa un aplam ismannigs prahts. Jhsā laikā bij
Spranzis pee putnu kehreschannas un schauschannas leelu
leelais meisteris. Mahtei bij daschu reis deenahm darba
wissus putnus noplubzohht un tihrijohht, fo Spranzis
bij eegahdajis. Pee schahda darba fehdeja mahtei
blakkam semmē winnas 8 gaddus wezza meitina Kehse
un spehleja ar putnu spahrneem, kahjahm. — Tahdus
sagta darbus Behteris ar sawu dehlu Spranzi daschu
gaddu pasrahdaja; lai gan mescha fargi to allasch
kehra un par to labbi labbatu plehsa, bet par to
wirsch neko ne behdaja. Kungs, kam schis mescha
gabbals peederreja, pawehleja fargeem jo zeeti ap-

wakht. Wintſch bij us Behteri eefſtaitees, fa — lai gan reifu reifaſhm kehrtſ un apſtrahpehtſ — wintſch tomehr no tam ne atſtahjaſ. Meſcha fargi nu zeeti uſpaſſeja un Behteri pahri reifu papafſu nokehra. Nu bij jamakfa aplam leela ſtrahpes nauda. To nabbadſinſch ne ſpehja. Likka to iſkilaht un wiſſu pahreju mantu atneim. Buhdinu ar wiſſwajadſi-gakahm leetahm tam wehl atſtahja ar to draudeſchanu, ja wehl weentreiſ to meſchâ nokehrtu, tad arri to paſpehletu. Tahdaſ ſahleſ lihdeja. Nu tehws ar dehlu wairſ ne gahja uſ meſcha malku ſagt jeb putnuſ kehrt woi ſchaut. Tee nu jo tſchakli par deenu mahjaſ ſtrahdaja un nakti ſaldâ meegâ nogurruſchus kauluſ atſpirdſinaja.

Bet Behterim un winna ſeewai bij lohti ſchehl pehz gahrdeem meſcha putnu zeppescheem. To ne warreja un ne warreja aiſmirſt. Pehz teem ilgojaſ itt lâ Iſraëla behrni tuſſneſſi mahjodami pehz Egiptes galkaſ pohdeem. Mahju putnu un mahju lohpu galka tam ne buht til gahrdi ne ſmekkeja; wintſch bij jau ſenn gaddeem no tam atraddiſ. Te eefſchahwahſ winnam ſawadſ un itt ehrmigſ padohmſ prahtâ. Bija diſt-dejiſ, fa arri mahju lohpeem — itt ihpaſchi putneem — effoht jo gahrda galka, ja tohſ ar daſchadahm meſcha ohgahm un 4 reiſ par deenu ar wirzu un pippereem ehdinajoht. Behteriſ mehginaja tâ darriht. Wintſch nopirka pee ſawa mahju gaita wehl weenu un tohſ ihpaſchâ weetâ nolizziſ, ehdinaja abbuſ 2 neddekaſ. Nu dohmaja, fa abbi buhſchoht par ihſteneem meſcha putneem palikkuſchi. Behteriſ iſlaida abbuſ gaituſ ahra, ſehtſ widdü, un atſauza ſeewu

un behrnuſ, lai nahloht ſlattitees, fa abbi tehwinu buhſchoht makti gi pluhkteeſ. Niktigi! Abbi gaiti wakkâ tikkuſchi, ſahka aplam lautees un pluhkteeſ, knahbt un zirſt, tâ fa ſpalwaſ leeleem lehweeem birra. Jau affiniſ abbeem ſkrehja, jau ſahka gurt; bet wezzakeem ar behrneem bij jo gahrdi ſmeekli. Behteriſ palikkahſ itt duſmigſ, kad pehz weenrendel ſtundak gaitu pluhſchanahſ nobeidſahſ. Jo pirmaiſ nokritta dſeedadamſ pee ſemmes un kepparadameeſ ar plattu rihtli un iſkahrufchohſ mehli ſawu dſihwibu iſlaida. Ohtriſ gailiſ — kaut gan weenâſ affiniſ — uſlezza uſ ſchohga un ar aiſſmakkuſchu balſu dſeedadamſ, ſawu uſwarreſchanu wiſſeem paſluddinaja. „Tad ta bij johki la johki,“ eefauzaſ Spranziſ. „Tad ta bij johki la johki,“ ſazzija arri maſa Mehſe. „Bij deefgan ſmeeklu — un beſ naudaſ,“ teiza garraiſ Behteriſ. „Schê, ſeewin! irr brangſ gailiſ, labbi nobarrohtſ, dohmaju buhſ arri gahrdeſ zeppetiſ. Nopluhſ un fataiſi til labbi, rihtâ winnu ehdiſim.

(Al preekſchu beigumſ.)

Zauna grahmata.

Pee G. D. Meyera Leepaja, irr drikketa un wiſſâſ grahmata bohdeſ dabujama:

Diwi pateefigi ſtahtini:

Waltera paſuddiſ dehliſ Kahrlis

un

Wlehſchu labpitajſ Sprantſchôſ

ſagahdati no G. F. Schönberg, Gramſdeſ Kirſpehleſ ſkohlmeiſtera un ehrgelneeka.

Cefeeta 20 kap. f.

Sluddinaſchanaſ.

Anilihu-pehrweſ,

kaſ ſchobriht preekſch pehrweſchanaſ no ſiſchu un willainu drehbehm, zeppureſ ſpalwahm u. t. j. pr. par nemiffejamahm palikkuſchâſ, un ſarkanaſ, ſillaſ, wiolettâſ un dſelſtenaſ irraid, pahrdohd leelumâ taſ pahrihtſiſ no

Herrmann Faltin,

tantohriſ: Rihgâ, ſniilſchu eelâ, Nr. 10.

Maſumâ ſchahſ pehrweſ teel pahrdohſtaſ glahtitêſ par 25 kap. ſudr., lihdiſ ar weenu preekſchrahtu lâ jabruhke, Rihgâ, tanniſ bohdeſ no F. Redlich kunga, G. E. Lira kunga, F. Chertek kunga, F. H. Holm kunga un Albert Dreſcher kunga, kam ſelgawaſ preekſch-piſſatâ bohde, kur mohriſ uſ durwim ſtahw. 1

No Krohna Verſeſ muſſchâſ waldiſchanaſ tohp ſin-namſ, fa Behtermeju tirguſ, jau to krohna ſwehtdeenu ſchinniſ gaddâ ne tai 24tâ, bet 27tâ Auguſtâ tapſ no-

turrehtſ; un teem, kaſ ar tahdahm bohſtehm, kurru dſeh-reeni appaſſch tulla ſtahw, paſcheem to waijadſigu tullaſ-ſihmi waijaga apgahdabt, jeb lihdiſ 15tam Auguſtam pee ſchihſ muſſchâſ waldiſchanaſ ſcho ſihmju apgahdaſchanaſ labbad japeeteizahſ. 1

Par ſinnu wiſſeem teem, kaſ uſ teem Ritterſchaptſ (landſchaptſ) Grendſchu muſſchâſ tirgeem pee Tuſkumaſ, kurri tanni 10tâ Auguſtâ un 21mâ Septemberi f. g. turreti teel, ar bohdehm, kurraſ dſehreenuſ pahrdohd, grihb nahkt, tohp iſſluddinabſ, lai paſchi taſ waijadſigaſ ſihmeſ (Patente) apgahda; jo taggad ſchi muſſchu-waldiſchana, lâ lihdiſ ſchim taſ ſchenkuſihmeſ ne-avgahdabſ.

Wehrâ jaleek. Schibdu ſwehtdeenu deht tohp Labrentſchu tirguſ uſ to 12tu Auguſtu un Mat-tiſhu tirguſ uſ to 23ſcho Septemberi pahrzelti. 2

Muiſchâſ-waldiſchana.